

Riigikogu maaelukomisjoni istungi protokoll nr 153

Tallinn, Toompea

Teisipäev, 05. mai 2026

Algus 14.00, lõpp 15.17

Juhataja: Urmas Kruuse (esimees)

Protokollija: Jaanika Lokk (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Anti Allas, Maido Ruusmann, Andrus Seeme

Komisjoni ametnikud: Marin Daniel (nõunik-sekretariaadijuhataja), Merle Kruusimägi (nõunik)

Puudusid: Siim Pohlak ja Toomas Uiibo

Kutsutud: Räpina Aianduskooli direktor Kalle Toom (1. päevakorrapunkt); Riigikogu infonõunik Maiki Vaikla (1.–3. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Ülevaade aiandushariduse tulevikust Räpina Aianduskooli näitel
2. Info ja muud küsimused

1. Ülevaade aiandushariduse tulevikust Räpina Aianduskooli näitel

Urmas Kruuse juhatas sisse päevakorrapunkti arutelu, mille ajendiks on ühelt poolt kutseharidusreform ja teisalt meediaruumis levinud mure aiandushariduse jätkusuutlikkuse pärast. Maaelukomisjon soovib saada ülevaadet aiandusõppega seotud kitsaskohtadest. Ta lisas, et Eesti isevarustatuse tase aiandustoodetega on suhteliselt madal, mistõttu on aiandusvaldkonna jätkusuutlikkuse tagamisel oluline roll ka erialasel haridusel. Ta andis sõna külalisele.

Kalle Toom andis ülevaate kutseharidusreformist ja selle mõjust aiandusõppele Räpina Aianduskoolis (lisa). Ta märkis, et kutseharidusreform algas ligi kolm aastat tagasi ning praeguseks on selle mõjud kutsehariduses selgelt tuntavad. Räpina Aianduskool on jäänud reformi hammasrataste vahele. Ta lisas, et aiandusharidus on Eestis olnud pikemat aega populaarne eelkõige täiskasvanud õppijate, mitte põhikoolilõpetajate seas. Noori ei kõneta põllumajandus- ja metsandusvaldkond. Räpina Aianduskooli puhul on oluline mõjutegur ka kooli asukoht. Kerkib küsimus, kuivõrd on põhikooli lõpetanud 15–16-aastane noor valmis minema õppima teise Eesti otsa.

Kalle Toom andis ülevaate Räpina Aianduskooli õppekorraldusest. Praegu õpetatakse koolis kolme eriala: aiandust, maastikuehitust ja floristikat. Ta märkis, et viimase viie kuni kümne aasta jooksul on aiandusharidust sildistatud hobiharidusena, kuigi tegemist on täisprofessionaalse õppega. Alates 2006. aastast kasvas Räpina Aianduskoolis märkimisväärselt täiskasvanud õppijate arv. See oli seotud noorte õppijate arvu

vähenedes. Täiskasvanuõpet nähti kooli „päästerõngana“. Samas ei ole täiskasvanud õppijate arv Räpina viimase 20 aasta jooksul oluliselt kasvanud, küll aga on kasv toimunud aiandusvaldkonna õppes tervikuna, sest aiandusharidust antakse ka teistes koolides (nt Hiiumaa Ametikoolis). Kuna aiandusharidust sildistatakse hobiharidusena, kerkib küsimus, kas on õigustatud kulutada maksumaksja raha juba tööturul rakendunud ja üldjuhul hea haridusliku ettevalmistusega inimestele, lähtudes nende isiklikust huvist/hobist. Kõneleja hinnangul on tegemist haridusraha raiskamisega. Ta selgitas, et kool on hinnanud lõpetajate erialast rakendumist pool aastat pärast kooli lõpetamist. Tulemused erinevad aastati, kuid välja on kujunenud üldine trend, mille järgi sessioonõppes õppinud täiskasvanud lõpetajatest läheb erialasele tööle ligikaudu pool, päevases õppes õppinud noorte seas on see näitaja pigem kolmandik või isegi väiksem. Noored ehk päevaõppes õppijad jätkavad sageli oma õpinguid kõrgkoolis. Ta juhtis tähelepanu sellele, et põllumajandusvaldkonna, sh aianduse eripära seisneb selles, et kutsekooli lõpetajad ei asu sageli erialasele tööle põhikohaga, vaid teevad seda kõrvaltegevusena. Räpina Aianduskooli andmed koolilõpetajate erialase tööhõive kohta erinevad riigi statistikast, mis põhineb töötamise registril, kus kasutatakse rahvusvahelist ametite klassifikaatorit. 2023. aasta alguses avaldati põllumajanduse ja toidutööstuse OSKA uuring, milles jõuti järeldusele, et aiandusvaldkonna kutseõppes toimub märkimisväärne ületootmine. Kui uuringu algses versioonis hinnati tegelikult vajaduseks 11 aiandusvaldkonna töötajat aastas, siis praeguseks on see arv parandatud 20-le. Ta juhtis tähelepanu, et täna tegutseb aiandusvaldkonnas tervikuna mõni tuhat inimest. Uuringu ja kooli andmete erinevus tuleneb erinevast hindamismeetodist. Aiandis või aianduskeskuses töötav inimene, kes tegeleb ka klientidega, läheb arvesse klienditeenindajana. Räpina Aianduskoolis töötav õpetaja, kes on aianduskooli või Eesti Maaülikooli vilistlane, ei tööta riikliku statistika järgi erialasel ametikohal, vaid haridussektoris. Eesmärk ei ole OSKA uuringu tulemusi vaidlustada, vaid juhtida tähelepanu uuringus kasutatud meetodikale ja selle puudustele.

Kalle Toom andis ülevaate vastutusvaldkondade jaotusest koolide vahel. Ta märkis, et nagu kõigis teisteski valdkondades, vaadati ka aiandusvaldkonnas üle riigi rahastatavate õppekohtade arv ja nende jaotus. Riigi rahastusega erialaõpe jäi Luuale ja Räpinasse. Kõneleja tutvustas reformi järgmist sammu – tasulist kutseõpet. Viimast oleks õigem nimetada tasuta õppimise piiranguks. Tasuta saavad õppida need, kellel on sama taseme kutsehariduse omandamisest möödunud vähemalt viis aastat või kõrghariduse omandamisest kümme aastat. Kutseharidusreformi kolmas suurem muudatus on rahastusmudel, mis töötati välja eelmisel aastal ja rakendus k.a 1. jaanuaril. Kaks eelmist muudatust (vastutusvaldkonnad ja tasuta õppimise piirang) olid läbi kaalutud ja mõõduka mõjuga, kuid rahastusmudeli riske hinnati tunduvalt vähem. Rahastusmudeli väljatöötamisel juhiti ministeeriumi tähelepanu võimalikele riskidele, kuid neid ei võetud arvesse. Kõneleja nentis, et kutseharidus on olnud alarahastatud kogu Eesti Vabariigi vältel. Mitmed kutsekoolid lõpetasid oma tegevuse 1990. aastatel. Uue rahastusmudeli tõttu kannatavad kõige enam maaerialasid õpetavad koolid, mis asuvad maapiirkondades. Uues rahastusmudelis ei arvestata sellega, mida koolis õpetatakse, ega kooli asukohaga, vaid kasutatakse gümnaasiumidele sarnast lähenemist. Gümnaasiumis on üks õppekava ja seetõttu on gümnaasiumide kulumudelid kooliti väga sarnased. Kutsehariduses on koolide kulud erinevad ning need sõltuvad õpetatavast erialast. Kui neid erinevusi arvesse ei võeta, kannatavad eelkõige need koolid, kus õpetatakse väga ressursimahukaid erialasid.

Urmas Kruuse tundis huvi tasulise õppe ja ühe ainepunkti maksumuse vastu.

Kalle Toom vastas, et tasulise õppe alused on sätestatud ministri määrusega ning ühe ainepunkti hind on 35–80 €. Räpina Aianduskoolis on ainepunkti hind miinimumilähedane, kuid see katab täiskasvanute õppe ehk sessioonõppe kulud. Ka teistes kutsekoolides pakutakse tasulist õpet, kuid massilist tasulist õpet ei toimu kusagil.

Urmas Kruuse märkis, et õppimiskohustuse pikendamise suhtes ollakse erinevatel seisukohtadel. Mõned leiavad, et see on positiivne, teised mitte. Hinnang sõltub sellest, millise kooli kontekstis seda vaadata. Ta küsis, kas õppimiskohustuse pikendamine on tänases turusituatsioonis konkurentsivõimeline lahendus.

Kalle Toom vastas, et tegemist on eelkõige poliitilise valikuga. Õppimiskohustuse

pikendamisel on nii positiivseid kui ka negatiivseid aspekte. Ta märkis, et umbes 15 aastat tagasi kaotati 3,5- ja 4-aastased õppekavad vahendite nappuse tõttu. Praegu liigutakse vastupidises suunas. Samas kutseharidusse lisaraha ei anta, ehkki peaaegu poolte õppijate õppeaega pikendatakse kolmandiku võrra, s.o kolmelt aastalt neljale. See on ka üks põhjus, miks aianduskooli eelarve on sel aastal 620 tuh € võrra väiksem. Koolijuhtide seas on tõusetunud küsimus, miks peaks noor gümnaasiumi asemel valima kutsekooli, mille õppeaeg on aasta võrra pikem. Sellele küsimusele saab vastuse ilmselt 2029. ja 2030. aastal, kui kooli hakkavad lõpetama esimesed reformijärgsed õpilased.

Urmas Kruuse märkis, et õppimiskohustuse pikendamisega tekib vastuolu. Üks lisanduv aasta aitab küll õpikoormust hajutada, kuid noor soovib eelkõige õpiteega kiiremini lõpule jõuda. Ta avaldas arvamust, et koolikohustuse pikendamine tehti nende jaoks, kes praeguses süsteemis ei tule toime. Ta oli seisukohal, et täiskasvanu- ehk elukestev õpe ei ole halb, vaid tervitatav. Reformi tulemusi on näha mõne aasta järel.

Kalle Toom nõustus, et reformi tulemusi saab hinnata tagantjärele. Ta lisas, et kutsehariduse tase on Eestis kõrge ning kutsehariduse maine on kõrge just täiskasvanute, mitte noorte seas. Oluline on vähendada lõhet akadeemilise ja rakendusliku keskhariduse vahel. Umbes seitse aastat tagasi tegeleti ministeeriumis ühtse keskhariduse mudeliga, mille kohaselt oleks ühes koolis läbipõimitud nii akadeemiline kui ka rakenduslik suund. Kui Räpinas oleks üks hariduskeskus, oleks võimalik nimetatud kahte suunda omavahel kombineerida. Õppimiskohustuse pikendamise toetuseks on välja toodud, et nii saab põhikooli lõpetaja parema ettevalmistuse kõrghariduses õpingute jätkamiseks. See argument ei pea paika. Ka praegu jätkab õpiteed arvestatav hulk kutsekeskhariduse lõpetajaid.

Andrus Seeme märkis, et Räpina Aianduskoolis õpib u 80% vähemalt 25-aastaseid õppijaid. Ta küsis, kas riigi rahastus oleks suurem, kui noori ehk põhikooli lõpetajaid oleks rohkem.

Kalle Toom vastas, et sessioonõppes on ka gümnaasiumilõpetajaid. Rahastus oleks suurem, kui põhikooli lõpetanuid oleks rohkem. Täiskasvanute õppe koefitsient on 0,48.

Andrus Seeme küsis, kas on arutatud Räpina Aianduskooli ja gümnaasiumi ühendamist.

Kalle Toom vastas, et paar aastat tagasi külastas ministeerium valdu, kus gümnaasiumides oli alla 70 õpilase. Räpinas toimus asjaomane kohtumine aianduskoolis. Vald suhtus aianduskooli ja gümnaasiumi ühendamise plaani positiivselt, kuid edasi ei ole sellega mindud.

Andrus Seeme küsis, kas vald ei ole selle vastu enam huvi tundnud. Ta on kuulnud, et vald toetab seda mõtet.

Urmas Kruuse märkis, et statistika kohaselt väheneb järgmise kümne aasta jooksul Kagu-Eestis õpilaste arv 30–40%, mistõttu tuleks tõsiselt kaaluda ühendamist.

Kalle Toom vastas, et vald suhtub sellesse ideesse soosivalt ja ootab ministeeriumi seisukohta.

Anti Allas palus selgitada õppeainete korraldust aianduskoolis. Ta küsis, kas õpe algab gümnaasiumiprogrammiga ehk üldainetega. Üks võimalik lahendus oleks, kui õpingute alguses pööratakse enam tähelepanu erialaõppele. Need, kes soovivad jätkata õpinguid, saaksid viimasel aastal tugeva üldharidusliku ettevalmistuse ülikooli astumiseks.

Kalle Toom vastas, et praegu ei ole veel nelja-aastast õpet. Aianduskoolis on väikesed õpperühmad ning kooli soovivad tulla nii põhikooli kui ka gümnaasiumi lõpetanud õpilased. See eeldab kahte erinevat õppekava. Uuest õppeaastast lisandub nelja-aastane õppekava nelja suunaga: aednik, maastikuehitus, florist ja keskkonnakaitse ehk loodushoid. Õpe on üles ehitatud nii, et esimesel aastal õpitakse koos ning tutvutakse erialadega. Esimese aasta lõpus peavad õpilased tegema valiku nende nelja suuna vahel, s.t otsustama, millisel erialal nad sügisest jätkavad. Viimasel semestril saab veelgi kitsamalt spetsialiseeruda. Need, kes soovivad sügavamaid erialaseid teadmisi ja oskusi, võivad jätkata nt töökohapõhises õppes. Need aga, kellel on plaan minna edasi kõrgkooli, saavad keskenduda üldainetele.

Anti Allas märkis, et uus rahastusmudel soosib suuremat põhikoolilõpetajate osakaalu. Samal ajal on aiandushariduse vastu suurem huvi täiskasvanute seas. Praegune lähenemine ei sobi aiandushariduse eripäraga.

Kalle Toom nõustus eelkõnelejaga. Ta selgitas, et põhikooli lõpetajaid ei ole piisavalt, et täita kõik kohad nii gümnaasiumides kui ka kutsekoolides. Iga omavalitsus on huvitatud, et pärast põhikooli lõpetamist jätkaksid noored õpiteekonda piirkonna koolis. Riigi tasandil on suunis, et esmalt täidetakse kohad riigigümnaasiumides ja alles seejärel kutsekoolides. Räpina Aianduskooli vastuvõtt lõpeb kümne päeva pärast. Selleks, et minna kindlalt vastu nelja-aastasele õppekavale, oleks vaja vastu võtta u 60 õpilast. Praegu on esitatud u 25 sooviavaldust. Võib juhtuda, et kui õppijaid tuleb liiga vähe, ei saagi mõnda suunda avada.

Urmas Kruuse küsis, kas nelja õppesuunda oleks võimalik omavahel veelgi enam siduda/integreerida. See võib küll õpilase jaoks tähendada pingelisemat õpet, kuid aitaks hoida kompetentsi.

Kalle Toom vastas, et suunad on juba praegu lõimitud. Väljapakutud lahendus vähendaks erialaste oskuste sügavust. Näiteks katmikalade õpe puudutab üksnes aiandustootmist ning kui see jätta ära, siis kaob kompetents.

Urmas Kruuse märkis, et katmikalade pädevust ei tohi kaotada. Vastupidi, katmikala peaks olema strateegiline valik. Õpilasi tuleb suunata selle valdkonnaga tegelema, et neil oleks tulevikus julgust sellega tegeleda.

Kalle Toom nõustus sellega, kuid lisas, et praegune rahastusmudel seda ei võimalda. Tema hinnangul ei hakka uus rahastusmudel aianduskooli puhul kunagi toimima. Varem võeti arvesse erialade erinevused (erialakoeffitsient), kuid seekord peeti seda põhjendamatuks. See tähendab, et sekretäriõppeks on ette nähtud täpselt sama palju raha kui aedniku või metsamasinisti õppeks.

Urmas Kruuse tundis huvi Järvamaa Kutsehariduskeskuses õpetatavate erialade vastu.

Kalle Toom vastas, et aiandus on üks põllumajanduse alasektoreid. Põllumajandus jaguneb loomakasvatuseks ja teravilja(taime)kasvatuseks. Kuigi nii Säreveres kui ka Olustveres õpetatakse põllumajanduserialasid, on kummalgi oma rõhuasetus. Järvamaal on põhisuund loomakasvatusel, Olustveres aga taimakasvatusel.

Anti Allas tundis huvi Räpina Gümnaasiumi täituvuse vastu.

Kalle Toom ei osanud täpselt öelda, milline on käesoleva aasta täituvus, kuid see on olnud üsna stabiilne. Tavaliselt õpib gümnaasiumis kolme klassi peale kokku 70–75 õpilast, s.t umbes 25 õpilast klassis.

Andrus Seeme küsis, kuidas Räpina Aianduskool end reklaamib.

Kalle Toom vastas, et reklaami on tehtud raadios (Ring FM), sotsiaalmeedias ning siseraadio kaudu kaubanduskeskustes. Lisaks on reklaamid LED-tahvlitel. Aprilli keskel toimusid avatud uste päevad.

Urmas Kruuse küsis, kas vastab tõele ministri väide, et kui kooli eelarve väheneb üle 5%, siis see tasandatakse.

Kalle Toom vastas, et tema ei ole seda kuulnud. Rahastamismääruse rakendussätetes on kirjas, et kui kooli tegevustoetus väheneb rohkem kui 5%, arutatakse seda kolmandas kvartalis ning ministeerium võib anda erakorralist toetust jooksvaks aastaks (kahel järjestikusel aastal). Seega on tasandusmehhanism formaalselt olemas, kuid kas ja mil moel see käivitub, pole teada.

Anti Allas märkis, et rahastuse vähendamine mõjutab ka kooli mainet. Rahastamisega seotud ebakindlus peegeldub ka koolis ning tekitab küsimusi nii õpetajatel kui ka praktikabaasidel. Ta avaldas arvamust, et selline lähenemine viib Räpina Aianduskooli mitu aastat tagasi, mitte edasi.

Kalle Toom märkis, et rahastusmudeli teema oli veel aasta tagasi üsna toores. Sisuliselt seda veel ei olnudki, kuigi see oleks pidanud valmis olema juba 2024. aasta lõpuks. Ta nentis, et rahastusmudeli koostajatel ei olnud põhjalikku arusaamist kutseharidusest ega selle korraldusest.

Urmas Kruuse küsis, kui suur on erinevus aianduskooli ja rakendusliku kõrghariduse vahel.

Kalle Toom vastas, et tegemist on erinevate haridustasemetega. Praegu annavad kutsekoolid neljanda taseme õpet, samas kui rakenduskõrgharidus on kuuenda taseme õpe. Viies tase on võrreldav tehnikumiharidusega. Oluline on arvesse võtta õppijaskonda. Kutsekoolides õpivad noored, kes ei ole olnud õppeedukuselt niivõrd silmapaistvad.

Urmas Kruuse küsis, milliste koolidega Räpina Aianduskool täna aiandushariduse andmisel konkureerib.

Kalle Toom vastas, et aianduskool ei konkureeri sisuliselt kellegagi. Ta lisas, et tasuline õpe on küll olemas, kuid praegu ei ole tasulisi õppijaid. Isegi kui õnnestuks leida 20 tasulist õppijat, tooks see aastas sisse umbes 40 tuh €, mis ei kata ligikaudu poole miljoni euro suurust eelarvepuudujääki. Seega ei saa tasuline õpe olla aiandushariduse probleemide lahendus.

Andrus Seeme küsis, kui palju teeb aianduskool koostööd suurte aiandusettevõtjatega.

Kalle Toom vastas, et koostöö on igapäevane. Kutsehariduses on praktika kohustuslik ja moodustab umbes veerandi õppekava mahust.

Anti Allas avaldas arvamust, et Räpina Aianduskooli lõpetajad, kes jätkasid õpinguid Eesti Maaülikoolis, erinesid neist, kes tulid ülikooli õppima vahetult pärast keskkooli lõpetamist. Kutsekoolist tulnud õppijatel oli kindel soov ja huvi oma erialaga edasi tegeleda. Selline õpitee andis noorele reaalse tunnetuse ja sügavama huvi eriala vastu.

Urmas Kruuse tänas külalist aiandusharidusest ülevaate andmise ja küsimustele vastamise eest. Ta märkis, et komisjonil on kavas kohtuda ning arutada teemat ka Haridus- ja Teadusministeeriumi esindajatega. Ta avaldas üllatust, et kuigi OSKA uuringut kasutatakse eri valdkondades olulise alusmaterjalina, ei ole selles ilmnunud puudusi suudetud parandada.

2. Info ja muud küsimused

Päevakorrapunkti ei arutatud.

(allkirjastatud digitaalselt)
Urmas Kruuse
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Jaanika Lokk
protokollija